

LUDVIG NORDSTRÖM

Följden af att ramla från ett tak

Ur *Borgare* (1909)

I.

En dag stod Järker på taket och skottade snö. Det var efter ett stort snöfall, och allt som syntes var hvitt, till och med himlen.

Järker var klädd i sina höga stöflar, dessa stöflar, som voro Tomas' stolthet och enligt hans åsikt betydligt orsakade, att patron Lacks hus måste anses som det förnämsta i världen.

Det var ett par kragstöflar. När de vekos upp och snördes till, nådde de Järker ända så långt som benet var; såsom denna dag. Annars nådde de blott något öfver knäet, och kragarna föllo slankt som svinöron.

Detta var nu, hvad Tomas ansåg storartadt. Hvad Järker själf ansåg storartadt, det var något helt annat, ty det var skofveln. Den hade han nämligen snidat själf, och den var utan gensägelse bland de yppersta verktyg, som huset ägde.

Denna skofvel hade en sådan form, att man fick lust att skotta snö, bara man såg den; och det är inte godt att säga, hvarpå detta egentligen berodde, men det föreföll nästan, som om Järker hade förtrollat den; han var af lappsläkt. Bladet var bredt och något kupigt och

skodt med järn på nederkanten. Skaftet var rundt och vidgade sig mot fästet till en fyrkantig men inte vidare bred skifva, som vackert löpte ut i snäckspiral. Och på alla delarna hade Järker med glödjärn ritat snirklar och figurer. Skofveln förvarades alltid i hans rum, och ingen mer än han fick använda den. Sålunda förstå vi, att han satte det allra största värde på den.

Nu stod han alltså på taket och skottade snö med denna skofvel. Så vidt man vet, tänkte han inte på någonting, han bara skottade, och snön föll med ett dunsande ner på gården.

Det var en vanlig vinterdag, och människor kommo och gingo i Skeppar Karls gränd, och luften klingade af klockor och bjällror.

Järker gaf inte särskild akt på något, ty han var ju inte ställd som utkik.

Men nu hände det, att just när han en gång rätade ut ryggen, som börjat värka, så fick han se en kvinna borta på gatan. Hon arbetade i snön, som var hopad och kram, och hon ämnade sig tydligen till patron Lacks.

Järker fäste inte mer vikt vid henne än vid de andra, men han tör ha undrat, hvem hon var och hvad hon skulle göra hos patron Lacks. Och när hon kom närmare och gick in genom grinden, såg han, att det var sömmerskan Margreta, som också var döfstum.

Om du vore i Ryssland och stod på ett tak och skottade snö och du såg en svensk komma gående förbi, så skulle du förmodligen luta dig fram och titta på honom. Järker, när han såg, att det var en döfstum,

gjorde detta; och han följde henne med blicken från grinden, ända till dess att hon gått in genom porten.

När han nu skulle återta sin skottning, slant han på snön, som tinat under foten och blifvit hal, och helt plötsligt fann han sig ute i luften.

Medan han faller, hinner jag väl säga, att just nedanför var en drifbänk belägen, och den var full af is.

Men se, så underlig han ser ut i luften! Med högra handen håller han skofveln öfver hufvudet, som hans förfäder hållit vargspjutet, och han faller på detta sätt.

Duns! sade det. Nu satt han i drifbänken, på isen. Han rörde sig inte strax, utan han tittade bara på skofveln. Sen kände han på den, undersökte den, vände den och fann den fullkomligt oskadd. Då reste han sig.

Nu kände han också på sig själf och gnuggade sig bak, tittade sedan uppåt taket, mumlade: äh-äh! och gick så bort till vedboden, därifrån inom kort hördes ljuden af yxhugg.

Och den dan blef taket inte renskottadt från snö. Men Järker haltade inte och linkade inte; han såg endast fundersam ut, och det var allt.

II.

Dagarna gingo, och det var redan vår, innan man anade några allvarliga följder af detta fall.

Det var en söndag, som man fick se de första följderna. En vacker söndag i slutet af april, då solen gassade och jorden seglade som ett fredligt moln i rymden och gräset spirade och träden susade och flugornas vingar blänkte på väggarna. Och ingenting hände, utan allt var stilla och lugnt.

Patron Lack var i sitt rum och gaf fåglarna ny sand i buren. Han gick i sin blå nattrock och hade tofflor på fötterna och cigarr i munnen och pratade förnöjdt för sig själf.

Då knackade det respektfullt på dörren.

Hvad nu då? sade patron Lack. Får man inte vara i fred ens på söndan! Stig in!

Men ingen steg in.

Stig in! ropade patron Lack.

Men ingen steg in.

Det var väl fan! sade patron Lack och tog cigarren ur munnen. Stig in, herre! Eller fru! Eller fröken! Eller hvem det är!

Men i stället knackade det återigen.

Då gick patron Lack med häftiga steg till dörrn och ryckte upp den. Men hans min ändrades, och han sade, när han såg Järker:

Jaså, är det du, Järker!

Järker skrapade med foten och bugade och log och hade händerna på ryggen. Och så steg han in.

Han var fin. Han hade en liten grön eller egentligen svart bonjour, som inte var lång. Och svart väst. Och svarta byxor.

Patron Lack, som genast märkte detta, tecknade också och sade:

Du – är – fin – Järker!

Um! Um! sade Järker och skrattade förläget.

Därpå räckte han fram vänstra handen, och på ringfingret glänste en gullring. Han pekade med högra pekfingret på ringen och sade:

Um! Um!

Patron Lack nickade.

Det – är – bra, Järker! sade han, ty han tänkte på andra saker.

Men då Järker såg, att han inte ändrade min, krökte han högra armen och började marschera framför patron Lack, som om han gått arm i arm med en kvinna. Därefter stannade han; pekade än en gång på ringen; tecknade sen på hjässan en stor hårkorg; låtsades sen ha en synål i högra handen och sy på ett tygstycke, som han höll i vänstra, och sen nickade han och log och pekade på ringen och sade belåtet:

Um! Um!

Då hvisslade patron Lack.

Aj-aj! sade han. Och därpå bockade han sig framför Järker, och Järker bockade också och sade, generadt: Ä! Ä!

Jaså! sade patron Lack. Du skall gifta dig, din tokskalle!

Han tog ett papper och skref:

Skall du gifta dig?

Um! Um! sade Järker och nickade och log. Med hvem? skref patron Lack.

Då tecknade Järker synålen än en gång. Men patron Lack gaf honom pennan; och under det han förvred ansiktet, som om han haft tandvärk, skref Järker: Margreta, syr.

Patron Lack skref vidare:

Har du råd att gifta dig?

Järker läste och log sedan och svarade:

Um! Um!

Då skref patron Lack:

Har du pengar på banken?

Järker ruskade på hufvudet och svarade:

Näh! Näh!

Då skref patron Lack:

Hvad skall du gifta dig på?

Järker knäppte nu upp bonjouren och tog fram en kolossal plånbok och öppnade den försiktigt framför patron Lack. Den var full af sedlar. Å fan! sade patron Lack och skref: Har du samlat?

Um! Um! svarade Järker, log och bockade.

Då skref patron Lack:

Du skall sluta hos mig då?

Och Järker nickade. Då skref patron Lack:

Är du belåten nu?

Och då log Järker och bockade och sade upprepade gånger:

Um! Um! Um! Um!

Då skref patron Lack:

Dumsnut!

Äh? sade Järker och gapade, men patron Lack klappade honom på axeln, och sedan skref han:

Hvar skall du arbeta?

Och Järker skref till svar, med möda:

Snick.

Och det betydde snickare.

Sen skref patron Lack:

När skall du gifta dig?

Och Järker skref:

Sommar.

Och då skref patron Lack:

Jag skall hålla bröllop åt dig!

Då tog Järker hans hand och bockade sig och sade flera ljud, som det inte är möjligt att återge.

Men patron Lack skref:

Kära du, Järker! Du har varit en tjurskalle många gånger, men du har varit en trogen tjänare, och jag önskar dig all lycka och tror, att du har fått en dugande kvinna att gifta dig med. Jag gratulerar er båda två.

F. Lack.

Detta sista, sitt namn, skref han af gammal vana, ty när han satt punkt, mindes patron inte annat, än att det var ett affärsbref, han hade skrivit.

Men Järker läste och blef rörd och tecknade åt ögonen, att han gärna skulle vilja gråta. Därpå gick han utan vidare, och det förvånade patron Lack, som trodde, att han verkligen ämnade gråta för sig själf ute i tamburen.

Men efter en liten stund återkom Järker med Margreta, och äfven fru Lack var med.

Margreta neg och var svartklädd med ett hvitt krås om halsen och en smal guldkedja, som bar en medaljong.

Hon var egentligen hvarken ung eller vacker, men hon var dugande. Hon var brun och rynkig och hade inga tänder att tala om, men hon hade mycket tandkött.

Hon gick fram och tog patron Lack i hand, och han klappade henne på axeln, och som hon var kvinna, sade hon många flera ljud än Järker, som ju bara var karl. Han stod bakom och var mycket belåten.

Har Järker talat med dig? sade fru Lack.

Ja! svarade patron.

Ska vi be dem äta middag med oss? frågade fru Lack.

Ja, svarade patron, och jag har lofvat att hålla bröllop.

Det var just, hvad jag hoppades, att du skulle göra! sade fru Lack. Det var snällt af dig.

Han är ju en trotjänare! svarade patron och tecknade åt de förlofvade, att de skulle stanna till middag, hvarpå de bockade och nego och drogo sig tillbaka.

Men, sade fru Lack, vet du, hur detta parti har kommit till? Du minns, att Järker föll från taket en gång i vintras. Det var, för att han såg efter Margret, och sen har det utvecklats sig på detta sätt!

Högst kuriöst! sade patron Lack och började åter syssla med sina fåglar. Snart vågar man inte låta skotta snön af sina tak längre!

Och så gick fru Lack ut.

III.

Det är ju på sätt och vis en plikt för mig att utfylla tomrummet mellan den första episoden i denna historia och den andra, som nyss passerat.

Patron Lack gick omkring fågelburen och funderade på, hur underliga vägar, som människorna ha för att komma till hvarandra, men hur han funderade, kunde han i alla fall inte finna något rimligt samband mellan att Järker ena dagen fallit från ett tak och den andra gifte sig med den kvinna, som orsakat fallet. I hans ögon borde Järker i stället ha fått afsmak

för den, som varit anledning till en så obehaglig händelse.

Men om man tänker närmare på saken, var det verkligen så orimligt? Hvad hade passerat mellan de två episoderna?

Vi äro ju, hvar och en, eller hur, en myrstack af oändligt små varelser, som vi ha fullt arbete för att föda och hålla vid lif. Och det är väl det enda, som är kvar af våra förfäder. De regera i oss. Och med hvilken makt! Det är ju de, som drifva oss fram i lifvet; det är bara lite svårt att alltid förstå, hvad de vilja. Ofta nog vilja de, att vi skola gifta oss. Och det bruka vi ju förstå.

Hvad nu Järker beträffar, så hade han aldrig haft någon aning om dessa små förfäder, som han bar på. Döfstum, som han var utåt, var han äfven inåt.

Men så kom den betydelsefulla dagen på taket, och nu pekade alla förfäderna, hela raden, på sömmerskan; och så föll han.

Hvad blef följdén? Att Järker förstod förfädernas vilja. Inte direkt. Inte så, att han begrep och insåg, att viljan var deras. Men herregud! De hade ju nästan stött honom i afgrunden för en kvinnas skull, och han skulle inte varit den vidskepliga lapp han var, om han inte begripit meningen.

Låt oss, som äro långt djupsinnigare än han, tyda händelsen på detta sätt! Så äro vi båda nöjda; och så kunna vi öfvergå till bröllopet.

IV.

Själftva midsommaraftonen skulle bröllopet stå; ute på patron Lacks sommarställe.

Vi skola, den dubbla högtiden till ära, börja dagen, där den verkligen börjar, med soluppgången. Det finns äfven ett annat skäl att börja just då, ty när solen kom öfver skogen, steg Järker ut på bron.

Han var barfota och hade hvarken rock eller väst, och hans hår var tofvigt efter sömnen.

Hur belåten syntes han ej, när han såg, att himlen var blank och klar som en glasruta!

Där låg nu hela bygden och sof, medan fönstren skimrade; och husen sågo ut som hönor, hvilka bredt ut vingarna och hade alla ungarna i godt förvar.

Där stod skogen, gran vid gran, och inte en kvist rördes. Där stod björkhammarn, och löfven voro ännu ljusa och luftiga. Där stod den ensamma rönnen, full af blom. Där lågo gårderna, med broddens späda fjun som skägget på en ynglings kinder. Där lågo lägdorna, gröna som björklöfven. Där lågo de gamla gråa bodarna, där lutade sig staketet, där låg bryggan och båtarna, och där bredde sig fjärden blank som en höstis. Och därborta – bergen! Ås öfver ås; dyning bakom dyning; muren kring denna ljufva plats; skyddet, värnet; planket, som skilde vår gård från grannens!

Öfver allt detta stod himlen, utan ett moln.

Järker, om den usle syndaren hört sitt lyckliga hjärta, skulle ha hört det säga, att allt, hvad han såg, var inneslutet i en jättestor dagdroppe. En dagdroppe, som hängde ytterst på en kvist af världsträdet och dallrade i morgonbrisen, som kom.

Men Järker snöt sig bara i fingrarna, och sedan gick han in, ty han frös om fötterna. Efter en liten stund kom han åter ut, fullklädd, och gjorde en långsam rond

kring gården. Han besökte hästarna och korna och fåren och svinen och hönsen, han hängde länge öfver en gårdsgård och betraktade ängarna, han pröfvade öskaret i brunnen, gjorde en titt på logen, där vigseln skulle ske, och promenerade omkring som en tomte, medan alla andra sofvo bakom de blåa gardinerna.

När klockan äntligen blef sex, ringde han i vällingklockan, och som det nu var sista gången, ringde han dubbelt så länge som annars.

Strax började det ryka ur skorstenen, och drängarna kommo ut, hvita kring ögonen och gäspande, och när de sågo Järker, togo de honom i hand; ty i dag skulle han ju giftas.

Så kom den ena efter den andra, och alla sågo de ut att tänka på något, som de nyss hade upplefvat; och blinkade mot solen. Och inom kort var hela gården i rörelse.

Det måtte vara roligt att gifta sig! Och det måtte göra alla, som äro i närheten, glada! Hela gården var ett skratt och prat och sjungande. Där sprungo barnen i bara nattskjortan, där kom Margreta, bruden, med hufvudet fullt af papiljotter och såg ut värre än pesten, där gick fru Lack i kamkofta, och aktörn, som med sin fru var patron Lacks gäst, lutade sig halfnaken ut genom ett fönster och viftade med sin höga hatt och skrek: Hurra! Hurra! Hip, hip, hurra! Och då skrattade alla på gården, och tuppen gol!

Och när frukosten var äten, hvilken karavan, som tågade ner till bryggan för att följa patron till stan!

Det var Sofia Back, och Lova Pettersson, och Edla Skinnar, och Amanda Sedin, och Petrus, och Järker,

och Höglund, och Nisch-Nisch-Jonke! I spetsen gick patron med en reseda på rockuppslaget, men de andra hade korgar och hinkar och kålfat.

Hvad det skulle bli för ett bröllop!

Medan nu alla dessa voro i staden, pryddes gården. Man löfvade och hissade flaggor, och Tomas fick samla alla barn, som funnos, för att plocka blommor. Han hade sitt förskinn och en blå pappkask och en sabel. Där stodo de linhåriga ungarna i en lång rad, och Tomas skrek: Gif akt! Rättning höger! Alldeles som när gymnasisterna exercerade i staden. Afdelning, framåt marsch! Och så marscherade truppen nerför backarna och in i konvaljekammarn, och när de kommo tillbaka, hade de bördor af konvaljer och midsommarblomster och alla andra blommor, som växte på marken.

Då gick en liten herre på gården. Han hade frack och hvit halsduk, men han var så liten, så liten. Tomas frågade sin mor, hvem han var.

Det är kyparn! sade fru Lack.

Är alla kypare så små? frågade Tomas.

Nej, inte alla, svarade fru Lack, men den här är det!

Jaså! sade Tomas och gick åter ut och tittade på honom. Till sist vågade han sig fram, och han ställde sig bredvid honom och sade plötsligt:

Kyparn är liten!

Håll truten, lymmel! sade kyparn.

Då tittade Tomas på honom och sade:

Jag heter Tomas Lack!

Åh! sade kyparn och böjde sig ner och klappade Tomas. Är det unga herr Lack! Jag kände inte igen unga herrn. Unga herrn har blifvit så stor!

Puh! sade Tomas föraktfullt och gick sin väg, men i hemlighet önskade han, att han ägt kyparns frack.

Nu började det kännas, att bröllopet nalkades. Hus och träd kastade långa skuggor, och korna komme råmande ur skogen, flaggor vajade på alla stänger rundt bygden, och patron Lack stod midt på gården och sade:

Är nu allt i ordning?

Ja, svarade fru Lack, nu återstår det bara att klä om sig.

Gården blef tyst, alla voro som bortblåsta, det susade i trädkronorna och flaggorna smattrade.

Men så kom fru Lack ut! Nu! Nu började bröllopet! Blått siden! Spetsar! Guldkedja! Bästa hårkammen! Nytvättad!

Och så patron! Frack och hvit halsduk! Nyrakad!

Och så Tomas! Blå byxor! Hvit sjömansblus! Halmhatt med fladdrande band! Ren som en strykerska! Allvarlig! Och med händerna på ryggen!

Och så alla de andra! Alldeles, som om hela sällskapet skulle fotograferas!

I samma vefva började gästerna från trakten att komma.

Du skulle ha sett allvaret! Värdigheten! Känslan af stundens vikt och högtid!

Du skulle inte trott, att det var människor, om du inte sett kläderna. Till exempel dessa gamla, i hårdt arbete slitna bond- och torparhustrur. De hade bröstet på ryggen och baken fram! Händerna voro som torra

kvistar! Ansiktena hade grodans form och färg; och det enda, som lefde, var ögonen. Färglösa, skygga, ja, förskräckta ögon! Sannerligen, husen därborta hade magrat som hönor, hvilka släppt ungarna från sig; och så sågo ungarna ut.

Men det var bröllop!

Nu kom båten från staden. Den var löfvad och flaggprydd, och en hornmusik stod i förn och spelade, så att det blixtrade af mässingen. Och nu tågade gästerna uppför vägen med musiken i spetsen. Och nu kommo de in på gården.

Bom-ba! Bom-ba! Bom-ba! Bom-ba! sade bashornet. Det var det finaste bashorn, Tomas hade hört, och han darrade i knäna, ty så fint var det verkligen.

Nu skulle du sett, hvad som var schangtilt! Stackars den, som bara var bonde eller torpare nu!

Kapten Åbygge i frack! Och fru Åbygge i svart siden! Konsul Smitthenner i frack! Och fru Smitthenner i gredelint siden! Änkefru Harju i svart siden, glasögon och Den heliga Skrift! Änkefriherrinnan von Pahl i svart siden och silkesschal! Friherrinnan Anna von Pahl i gredelint siden, men lite blåare än fru Smitthenners, krås kring halsen och guldmedaljong! Friherrinnan Sara von Pahl i svart siden och en fin hatt! Byggmästar Unæus i frack! Fru Unæus i svart siden och en ny spetsmössa! Doktor Moman i frack och vasaorden! Fru Moman i laxfärgadt siden och hvita skor! Och alla de andra! Men jag tappar pennan, om jag måste räkna upp dem alla!

Naturligtvis, det höll jag på att glömma, pastor Lundström i prästkappa, och fru Rothoff, som skulle tolka, i svart siden, och hennes lille man, musikdirektör Rothoff, i frack och långt hvitt hår!

Och så alla de unga, i blått, i hvitt, i rödt, i skärt, med band och rosetter, med blommor och skärp!

Men hvar var brudparet? Värden och värdinnan hade tagit emot sina gäster, men hvar var brudparet?

Brudparet förevisades i sängkammarn. På ett bord bredvid dem fanns en silfverbricka.

Den ena efter den andra gick in; det var lika högtidligt, som om brudparet stått lik. Och på brickan lade man sin bröllopsgåfva.

Där satt bruden så brun som en lappkvinna och vågade inte röra sig; hon bara log och rullade med ögonen. Men Järker stod, ty han måste ta hvar och en i hand, som hälsade och gaf en gåfva. Där frasade sedlarna och skramlade mynten, och så pågick det en god stund.

Men på gården stod pastorn i en ring af herrar.

Jag varnar dig på förhand! sade patron Lack. Jag misstänker, att Järker kommer att göra någonting på tok, när han skall stafva eden med handskar på, och då kan du vara viss, att han gör en grimas, som du aldrig sett maken till.

Å! sade pastor Lundström. Jag känner Järker sen gammalt. Det går så bra.

Ja ja! sade patron Lack.

Men ack! Jag har ju glömt alla de döfstumma! De stodo för sig ute på gården, en tyst och allvarlig hop.

Men när nu bröllopståget började ordnas, fingo de hedersplatsen strax efter brudparet och pastorn.

Nu marscherade den brokiga skaran upp till logen, hvars dörr var prydd med två stora svenska flaggor och blomgirlander och löf. Och in på den skumma logen, som upplystes af aftonsolens röda sken genom luckorna.

Allt var klart! Nu gifte sig Järker! Det kändes högtidligt, ty det var ganska kallt på logen. Pastorn stod bakom pallarna, och tolken bredvid honom.

Nu läste han. Tolken tolkade. Allt var stilla på logen, endast pastorns röst hördes, när han läste formuläret. Och svalornas gälla kvitter, när de flögo ut och in genom luckorna.

Men på en gång brast pastorn ut i ett skratt, och alla, som voro på logen skrattade, och högst af alla skrattade aktörn, och hans klotrunda hufvud med den hvita tandraden sken i ett hörn.

Och så var Järker gift.

Då dundrade ett skott! Och ett till! Och ett till! Och ett till!

Lefve Järker och Margreta! skrek aktörn. Hipp, hipp, hurra!

Hurra-a-a! flög jublet ut genom luckorna och sväfvade bort öfver bygden och fjärden och skogarna och ekade långt bort i bergen.

Och så var Järker gift!

Nu sjönk den stora midsommarsolen bort i väster, och fjärden var röd som en eld. Nu dansades på logen, och musiken stod som en rök ur luckorna.

Natten blef så stilla. Denna underliga midsommar-natt, därhemma.

Husen stodo rakt upp från marken, men gick du runde dem, såg du ändå ingen skugga på någon sida. Ty ljuset kom ej från sol, måne eller stjärnor, utan ljuset var där och kom rätt uppifrån, så att ingen skugga kunde bli.

Inte heller träden, inte grässtråna, inte den minsta blomma kastade någon skugga, ty ljuset låg så tätt till marken, att det sken uppåt lika bra som luften neråt.

Inte heller människorna kastade någon skugga. De stodo på marken med samma bleka ljus på alla sidor, och lika mycket, och det var underligt att se.

Allting var ljus, allting var därför också, som om man skulle kunna se tvärs genom det; och det var, som om himlen var öppen och man gick i dess glans, fastän man var på jorden.

Och denna stillhet! Det var bara trasten, som sjöng. Han sjöng inne i skogen.

Men hur han sjöng! Han sjöng, som om han skulle dö och ville samla all kraft, all röst, allt ljud i en sista ljummande sång; som om han höjde sig ur sig själf; som om han velat breda ut och svinga hän hvarje ton långt öfver de svarta skogarna och de hvita vatten, som blänkte fram på alla kanter; som om han skrikit af smärta att inte få styrka att fylla hela rymden och sedan i den högsta gälla tonen dö som ekot af sig själf och till sist försvinna och bli stillhet.

Ack, trasten, du landets afhållne sångare!
Ensamma röst i skogen!

Men dansen gick på logen.

Fru Åbygge, som ju till börden var irländska, hade medfört sin faster, hvilken öfver sommaren vistades på besök hos brorsdottern.

Aktören kunde inte slita sig från den gamla damen. Han tecknade, som om hon varit döfstum, och ofta utropade han sin älsklingsfras:

Oh, my darling! Peace and pork!

Då skrattade hon, så att hon på länge ej kunde säga något; och hennes nöje var ingalunda det minsta.

Men alla roade sig, hvar och en på sitt sätt, och nattens timmar förflöto; snart blef himlen åter röd. Och när solen, blank som ett ärr, steg fram öfver bergen i öster, ropade alla, bleka och med djupa ögon:

Hurra! Hurra-a! Hurra-a-a!

Men hvar var brudparet?

Jo, Järker stod i skjortärmarna och Margreta i bara stubben och strumplästerna uppe i pigkammarn, och de räknade sedlar och mynt, sedlar och mynt.

Och så tecknade de och voro allvarliga som präster, ty nu voro de gifta, och ingenting är så allvarligt som det!